

A filharmonikusok vonatról autóra váltanak

Kovács Géza szerint a zenészek a kht-ben sem veszítik el az eddig szerzett jogukat

Alapfeladatainak változatlanul hagyásával 2002. január 1-től közhasznú társasággá alakul a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár. Az átalakítás lebonyolítását az intézmény igazgatója, Kovács Géza irányítja, július 15-től miniszteri megbízással. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának közleménye szerint a rugalmasabb gazdálkodás igénye már évek óta felvetette az intézmény működési kereteinek megváltoztatását. A kultusztárca szerint a gazdasági társaságként való működés az alapfeladatok ellátására szolgáló pénzeszközök rugalmasabb, célirányosabb kezelését és költségvetésen kívüli pénzforrások könnyebb befogadását teszi lehetővé, s ezzel hatékonyabban szolgálhatja a kitűzött művészi célok elérését. Az átalakításról, s az ezzel járó változásokról a miniszteri biztos, Kovács Géza beszélt, aki úgy fogalmazott, hogy eddig vonattal jártak, januártól pedig autóval.

– Sok éven át nem volt önálló ez az együttes, hiszen a Nemzeti Filharmónia keretein belül működött.

– Így igaz, mindez évtizedeken át funkcionált, de aztán a kilencvenes évek közepére már egyre nyilvánvalóbbá vált, a szimbiózis tovább nem működik, más megoldást kell találni. Átalakították a Filharmóniát, s meghúzták az állami intézmények körét és az együttes 1998. január 1-től nemzeti alapintézmény lett. A társulat művészi munkája alapján már ekkor is közel volt ahhoz, hogy megfeleljen a nemzeti címnek, de kevés volt a pénz, nem voltak jó minőségű hangszereink és nem tudtunk igazán neves vendégművészeket hívni. Tavaly aztán, hosszas vajudás után, a kormányzat megháromszorozta a költségvetésünket és a művészeti vezetők által kívánt személycserék végrehajtásában is segített. S hogy minden rendben van-e a működésünkkel, ezt is vizsgálták, hiszen 1998-2000 között kilenc ellenőrzést végeztek nálunk, köztük APEH, tb, átfogó felügyeleti ellenőrzést, emellett a Számvevőszék is eltöltött velünk néhány hónapot.

– Minden tisztázódott hát ahhoz, hogy egy másfajta működési rendszert lehessen létrehozni?

– A Kht-vá alakulás gondolata először 1999. februárjában merült fel. Aztán tavaly megkaptuk a kiemelt állami támogatást, megtörténtek azok a személyi válto-

Kovács Géza

zások, amelyeket a zeneigazgató óhajtott. Ezt követően döntött úgy a kultusztárca, hogy a jövőben ne nemzeti alapintézményként működjön a zenekar, hanem közhasznú társaságként. Tíz esztendeje minden kormány fontolgatja, hogy csökkenti a közfenntartású intézmények és közalkalmazottak számát, hiszen más formában

mindez ugyanolyan hatékonyan működhet. A kultúra területén több közhasznú társaság dolgozik, a hivatásos zenekaroknál ezt a folyamatot a Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar kezdte el, a Rádiózenekar pedig például már 1994-től nem intézményi keretben, hanem részvénytársaságként dolgozik. A nemzeti intézmények között ott a Nemzeti Színház Rt. vagy az Állami Népi Együttes, amely a Hagyományok Házának része lett és nem lepődnék meg, ha a közeljövőben átalakulna, ugyanúgy, mint esetleg az Operaház. A kormányzat végül úgy döntött, hogy a piachoz közelebbi helyzetbe hozza az együtteseket, társulatokat, s ebben a folyamatban a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár is részt vesz.

– De továbbra is ugyanúgy megkapják majd a kiemelt állami támogatást, mint eddig?

– Igen, ez az összeg változatlan marad a közhasznú társasággá alakulást követően is.

– S mi lesz a hangszerek sorsa, amelyek állami tulajdonban vannak, de a zenekar tagjai használhatják őket?

– Ezek a vagyontárgyak a kht. tulajdonába kerülnek.

– A Nemzeti Színház szomszédságában épülő koncertterem is a Filharmonikusoké lesz?

– Igen, de természetesen nem csak mi fogunk majd ott muzsikálni. Egyébként az az épület végre már saját otthonként szolgál számunkra, ahol számos helyszínt, az öltözőket, a próbaszobákat, a kottatárat is a mi igényeink alapján készítik el, s mi leszünk a Nemzeti Koncertterem üzemeltetői.

– *Miért éri meg az államnak, hogy inkább kht-ként működtessen egy együttest, mint továbbra is nemzeti alapintézményként?*

– A Kht-s forma szabadabb gazdálkodást jelent, a pénzeszközöket valóban rugalmasabban, célirányosabban lehet kezelni, míg a kincstári rendszerben rendkívül nagy a merevség, havi bontásban érkeznek a különböző összegek. A kht. esetében vonzóbb feltételeket lehet kínálni a mecénásoknak, szponzoroknak. A közhasznú társaság egyébként úgy működik, akár egy Kft, csak a keletkező profitot vissza kell forgatni.

– *A muzsikuskok és természetesen a Nemzeti Énekhar tagjai, januártól már nem közalkalmazottak, hanem a kht. alkalmazottjai lesznek. Mennyiben változnak így meg a munkafeltételeik, csökken-e azoknak a juttatásoknak a köre, amit eddig kaptak?*

– A szándék az, hogy minden szerzett jog, a kollektív szerződés, a tizenharmadik havi fizetés és egyéb juttatás ugyanúgy megmaradjon a jövőben is, mint eddig. Egy dolog biztosan nem lesz, MÁV arcképes, félárú igazolvány. Természetesen a kht-vá alakuláskor születik majd új kollektív szerződés, új szervezeti szabályzat és új üzleti terv, de mindez kedvező lesz minden itt dolgozó számára. A muzsikuskoknak nem lehet egzisztenciális félelmük, hiszen az alapító minisztériummal több esztendőre köthetünk közhasznú szerződést, s a jövőben is változatlan marad a fizetés, sőt a terv az, hogy ebbe az összegbe az inflációs rátát is beépítjük.

– *Közalkalmazottként azonban védettebbek voltak.*

– Teljesen egyértelmű, hogy a közalkalmazotti jogviszony jelenti a legnagyobb védelmet, de az új, most készülő kollektív szerződés is jelentős biztonságot nyújthat majd. A muzsikuskoknak erről az átalakításról azt mondtam, olyan ez, mintha a hagyományos üzemű autót turbóra cserélnénk, vagy hogyha a vonatról átszállnánk egy gépkocsiba.

– *S hogy állnak az eddigi, elbocsátások miatti munkaügyi perek?*

– A bíróság eddig másodfokon két ítéletet hozott, s ezekben helyt adott a felpereceknek. Az ítélet szerint jogtalan volt az elbocsátásuk, így az intézménytől megkapják a jogszabályban előírt összeget, de a visszahelyezésüket a bíróság elutasította. Összesen hat ilyen per zajlik s van egy másik munkaügyi eljárás is, amelyet mi nyertünk meg.

– *Hogyan folytatódik a jövőben a meghallgatási rendszer, hiszen most a nemzeti intézménynél mindezt miniszteri rendelet szabályozta? Mi lesz a kht-nél?*

– Megállapodtunk az érdekvédelemmel abban, hogy a jelenlegi minősítést belső szabályozásként folytatjuk, s okulva az eddigi tanulságokból, átalakítjuk, szélesítjük a bírálat alapjait. A minősítésre elvileg kétfévente kerül majd sor, de minden muzsikusk kérhet új minősítést, ha jobbnak ítéli teljesítményét az előzőleg megállapítottátnál.

R. Zs.

Búcsú Székely Zoltántól (1903–2001)

1919 őszén egy mindössze 16-éves gimnazista, Székely Zoltán nevezetű, belépett a Hubay-„művek” kapuján. Vagyis Hubay Jenő művészképző osztályába, amely valóban kiérdemelte a „művek” meghatározást, hiszen Szigeti Józseftől Zathureczky Edéig, Székely Zoltántól Lengyel Gabrielláig szinte nagyüzemi módszerekkel, futószalagon gyártotta világra szóló hegedűsök egész sorát. Székely két tanévet töltött a Hubay-osztályban. Növendékkoncerten játszott Brahms Hegedűversenyét (1920. április 25.), Hermann Pál csellistával, testilelki jóbarátjával Brahms Kettősversenyét (1921. február 25.), végül, mielőtt a Zeneakadémiát elhagyta, mestervizsgaként, egy Bach-szólószonáta Andante és Presto tételét, Hubay 1907-ből való, op. 101 jelzésű 4. Hegedűversenyét és Joachim József variációit.

Közben zeneszerzést is tanult a Zene-művészeti Főiskoláról éppen kitiltott Ko-

dály Zoltánnál. Hermann Pállal együtt látogatták magánóráit Kodály Áldás utcai otthonában. Nem számított ritkaságnak ama korban, hogy hangszeres előadóművészek készülő fiatal muzsikuskok kompozíciót is tanuljanak. Kodályhoz is járt Gát József, Kentner Lajos, Wehner Tibor pianistánk, a hegedűs-brácsás Lehner Jenő, ki csakhamar Rudolf Kolisch nevezetes Wiener Quartettjének lett tagja s Amerikában várta nagy karrier, a fuvolás Jeney Zoltán (hogy csupán néhány nevet említsek).

A zeneszerzés-stúdiumok célja jellemzően az volt, hogy a hangszeresek többet tudjanak meg a zenéről annál, amit főtárgy-tanáruktól elleshettek. Székely Zoltán, legalábbis pályakezdése idején, kivétel e sorban, mivel ő valóban komponált. Hegedű-szólószonátát (Op. 1), Polyphon et Homophon címmel hegedű-gordonka duót (op. 2), – utóbbit, meglehet, Kodály

Duójának inspirációjára. E két kompozícióját a 20-as években megjelentette a kor egyik legfontosabb kortárs zenei kiadója, a bécsi Universal Edition. Vonósnégyese, Gordonkaversenye kézirat, hogy előadták-e egyáltalán, nem tudom. Azt azonban igen, hogy Szólószonátáját maga mutatta be az Új Zene Nemzetközi Társasága (IGNM, ISCM) velencei kamarazene fesztiválján, 1925-ben. A kor egyetlen nemzetközi műsorú fesztiválja volt ez, első éveiben csak új kamarazenét mutatott be. 1925-ben kísérletképp, egyetlen évre ketté vált a zeneünnepp. Kamarazene a lagúnák közt, zenekari művek Prágában. Székely darabját rokonszenvező érdeklődéssel hallgatta Velencében Igor Stravinsky és Arnold Schoenberg, a múlt század két óriása, ki épp ott és akkor veszett össze látványosan. (Mint nem túlságosan ismert itáliai epizódot, itt említem meg, hogy 1929 őszén maga Mussolini, aki va-